

Het Nieuwe Instituut

Stichting Niadec - Het Nieuwe Instituut (hierna: HNI) is een sectorinstituut voor de creatieve industrie. Het ontwikkelt programmalijnen en activiteiten voor de ontwerpdisciplines architectuur, vormgeving en e-cultuur. HNI positioneert zich als rijksarchief voor architectuur en stedenbouw, als museum voor architectuur, design en e-cultuur en als expertisecentrum voor de creatieve industrie, waarbij onderzoek de verbindende factor vormt. HNI stelt zich ten doel om de publieke waardering voor en de maatschappelijke betekenis van architectuur, vormgeving en e-cultuur te vergroten en de wisselwerking tussen die disciplines te versterken. HNI formuleert een visie waarin hij de huidige tijd kenmerkt door radicale veranderingen op technologisch, economisch, cultureel en sociaal gebied. Het instituut wil deze veranderende wereld in kaart brengen en zichtbaar maken. Tegelijkertijd wil HNI de discussie bevorderen over onderwerpen die gerelateerd zijn aan het ontwerpveld.

Subsidieadvies

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting Niadec - Het Nieuwe Instituut geen subsidie toe te kennen, tenzij de instelling een nieuw activiteitenplan indient dat in ieder geval voldoet aan de volgende voorwaarden.

- HNI komt met voorstellen voor veranderingen in de governance en het bestuur die ertoe moeten bijdragen dat de instelling voldoet aan de Governance Code Cultuur.
- HNI zorgt ervoor dat zijn interne en externe kwaliteitszorg afdoende zijn verankerd.
- HNI werkt zijn visie verder uit, waarbij hij in het bijzonder aandacht heeft voor zijn positionering, rol en meerwaarde in de culturele en creatieve sector.
- HNI ontwikkelt een professioneel programma, gericht op educatie en participatie, dat in lijn is met zijn visie en strategie, en waarin hij zich rekenschap geeft van de educatieve partners in zijn omgeving.
- HNI dient een nieuwe, sluitende begroting in.

HNI heeft weliswaar een aansprekende visie geformuleerd, maar de raad vindt dat het instituut deze onvoldoende vertaalt in de programma's. Dit heeft negatieve gevolgen voor de samenhang en herkenbaarheid van de activiteiten. De raad vindt dat de instelling zijn rol en meerwaarde van zijn activiteiten voor de sector beter dient te beschrijven en uit te voeren. Hij kan uit de aanvraag niet opmaken hoe HNI zich bij de uitvoering van zijn taken verhoudt tot relevante spelers in de creatieve industrie.

De afgelopen jaren heeft HNI met enkele tentoonstellingen laten zien zowel een professioneel als een breed publiek te kunnen interesseren. Maar over het geheel genomen vindt de raad de resultaten van het instituut te mager. HNI trekt verhoudingsgewijs weinig bezoekers en veroorzaakt nauwelijks discours. Het instituut heeft verder zijn educatieve activiteiten nog niet op een professionele wijze, en in samenspraak met partners in zijn omgeving, vormgegeven. De afstemming van het beleid en de activiteiten met andere relevante spelers in het veld, zoals bijvoorbeeld het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en brancheorganisaties, blijven onderbelicht.

In 2015 bleek na onderzoek dat de instelling enkele cruciale principes van de Governance Code Cultuur niet volgt. De raad had hierop een reflectie van HNI verwacht. Het ontbreken daarvan vindt de raad een tekortkoming in de aanvraag; hij kan zich onvoldoende een oordeel vormen over een verbetering van de governance. De raad maakt zich vanwege deze signalen en de gebrekkige verankering van de interne en externe kwaliteitszorg ernstige zorgen over de

€ 0

geadviseerd
subsidiebedrag

€ 5.640.000

gereserveerd
subsidiebedrag

€ 7.831.247

gevraagd
subsidiebedrag

De aanvraag is gebaseerd op artikel 3.40 van de Subsidieregeling culturele basisinfrastructuur 2017 – 2020.

governance en het bestuur. Hij adviseert de minister om hierover met de instelling in gesprek te gaan.

Beoordeling

Kwaliteit

HNI heeft de afgelopen periode benut om de fusie van het vormgevingsinstituut Premisela, Het Nederlands Architectuurinstituut en het Virtueel Platform in de praktijk gestalte te geven. De instelling heeft een aansprekende visie geformuleerd die hoge verwachtingen schept. De raad vindt echter geen consequente vertaling van de visie terug in de activiteiten van de instelling.

De programmering van HNI heeft een thematische invalshoek en richt zich op de ontwerpdisciplines. De raad vindt dat HNI zijn potentie om kwalitatief hoogwaardige, goedlopende tentoonstellingen te organiseren onvoldoende benut. Tot nu toe trokken alleen de tentoonstellingen met een duidelijke signatuur, zoals over het werk van Herman Hertzberger en het Tijdelijk Modemuseum, de aandacht van zowel het vakpubliek als een breed geïnteresseerd publiek. De raad is ervan overtuigd dat HNI zijn tentoonstellingsfunctie kan verbeteren door curatoren van naam aan te trekken en een duidelijke relatie te leggen met de visie van het instituut. In de programma's rondom de *fellows* liggen bijvoorbeeld voldoende aanknopingspunten voor relevante actuele thema's. Deze programma's zijn nu onvoldoende zichtbaar.

HNI schrijft in zijn plan dat het zich nadrukkelijk verbindt aan de culturele dimensie van de creatieve industrie en geen aansluiting zoekt bij het Topsectorenbeleid. Volgens de raad is het echter wel van belang dat HNI een relevante speler wordt in het brede veld van de creatieve industrie en andere sectoren. Daartoe zijn samenwerking en afstemming nodig met relevante organisaties, zoals de brancheorganisaties en het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie.

HNI heeft begin 2016 de opdracht gekregen om een expertisecentrum op te zetten dat als taak heeft professionele partijen in de creatieve industrie te verbinden en de sector te ondersteunen bij internationale ambities en activiteiten. Het is in dit verband belangrijk dat HNI zich aansluit bij het beleid van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. De raad adviseert de activiteiten en de impact van het nieuwe expertisecentrum te monitoren en tussentijds te evalueren.

Over het internationaliseringsbeleid van HNI merkt de raad op dat het palet van activiteiten is verschaald. Er worden nauwelijks nog reizende tentoonstellingen en/of internationale debatten georganiseerd. Dergelijke activiteiten zijn belangrijke instrumenten voor de promotie van Nederlandse ontwerpers in het buitenland. Activiteiten als de organisatie van biënnales en het bezoekersprogramma zijn uitgelezen kansen voor HNI om een breed draagvlak te creëren.

In de komende periode wil HNI zijn museale functie uitbreiden met de discipline vormgeving. De raad vindt in de aanvraag echter geen nadere uitwerking van dit voornemen terug. Voor de uitbreiding van de museale functie ligt het voor de hand dat HNI deze plannen afstemt met het Centraal Register voor Vormgevingsarchieven (CRVa) en met andere instellingen die relevante vormgevingscollecties beheren.

Ten behoeve van het archiefbeheer wil HNI een restauratieatelier opzetten. De raad vraagt zich af of het instituut het nut en de noodzaak hiervan voldoende heeft onderzocht. In principe is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) de aangewezen partij voor taken op dit terrein, vanwege zijn expertise op het gebied van restauratie.

Concluderend oordeelt de raad dat de instelling onvoldoende aandacht besteedt aan de evaluatie van zijn kerntaken – met de daarbij behorende reflectie op verbetering en bijsturing. Hij verwacht van een instituut van deze omvang en statuur een goede verankering van de interne en externe kwaliteitszorg.

Educatie en participatie

Ten aanzien van educatie en participatie richt HNI zich op het primair en voortgezet onderwijs. In het plan ontbreekt een ambitieus en professioneel educatieprogramma voor diverse doelgroepen. HNI laat daar kansen liggen; de programmalijnen architectuur, e-cultuur en design lenen zich er immers goed voor om aan te sluiten op een leerlijn die *21st century skills* stimuleert.

De raad verwacht dat HNI zich, naast het primaire en voortgezet onderwijs, ook concreet oriënteert op het grote aanbod van mbo- en hbo-opleidingen in Rotterdam. Het kan zich aansluiten bij een stevig lokaal netwerk van educatieprofessionals, met het Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam als spil hierin. In de aanvraag worden deze voor HNI belangrijke partners echter niet genoemd.

Maatschappelijke waarde

Publieksbereik

Volgens de raad moet HNI, gelet op de functie en omvang van het instituut, zeker in staat zijn om op jaarbasis 100.000 betalende bezoekers te trekken. De raad baseert zich hierbij op bezoekersaantallen van vergelijkbare instituten. Ter illustratie: EYE ontvangt jaarlijks 265.500 betalende bezoekers, Beeld en Geluid 267.000 (in 2014). Instellingen in de directe omgeving trekken bovendien ook aanzienlijke bezoekersaantallen, zoals bijvoorbeeld de nabijgelegen Kunsthal (ruim 252.000 betalende bezoekers). De door HNI geambieerde 50.000 betalende bezoekers per jaar vindt de raad te mager.

De website van HNI is in de afgelopen periode goed gebruikt voor het ontsluiten van het architectuurarchief. Dit past prima bij de ambitie van de overheid om door middel van digitalisering collecties toegankelijker te maken voor publiek.

Ondernemerschap

De financiële positie van HNI is gezond. Het instituut beschikt over een eigen vermogen van 2,5 miljoen euro, waarmee het een buffer heeft om tegenvallende inkomsten op te vangen. Ook de liquiditeitspositie van HNI is in orde. Voor HNI geldt geen eigen inkomstennorm; het instituut voorziet overigens een aanzienlijke toename van de eigen inkomsten in de komende periode. Zo verwacht het een spectaculaire toename van sponsorbijdragen (van 20.000 naar 450.000 euro) en denkt het de geslonken publieksinkomsten terug te kunnen brengen naar het hogere niveau van 2013. In de aanvraag onderbouwt het instituut deze doelstellingen echter niet. Er zijn verder plannen om meer inkomsten te behalen uit de horecafunctie van het gebouw. Opvallend in dit verband is het voornemen om kantoorruimtes een bestemming te geven als hotel-restaurant. De raad oordeelt hier negatief over, omdat deze functie niet aansluit bij het profiel van de instelling.

Het personeelsbestand van HNI is de afgelopen periode afgeslankt. Daarbij werd ook beoogd een verschuiving te maken van overhead- naar productiekosten. Op grond van de cijfers constateert de raad echter dat HNI daarin niet volledig is geslaagd; de overheadkosten dalen maar licht. Inmiddels werkt het instituut met een mix van vast en tijdelijk personeel, aangevuld met een flexibele schil van freelancers.

Uit de aanvraag blijkt niet hoe het interne en externe toezicht zijn vormgegeven. Dit vindt de raad opmerkelijk, vooral ook omdat Cultuur+Ondernemen eind 2015 een kritisch rapport heeft uitgebracht over de toepassing van de Governance Code Cultuur. De raad had verwacht dat dit rapport HNI zou aansporen om uitgebreid op het toezicht en de governance te reflecteren.